

A nyomorgó középosztály

(A Világ tudósítójától.) Az általános feljajdulásban voltaképpen nem is a köztisztviselői karról van szó, hanem az ország egész középosztályáról. Nagy és kis urakról, mindenkiről, aki csak megolvastott pénzből él és kétségbeesetten küzd az elmerülés ellen. Aki nem szállít, nem termel, nem spekulál, csak tisztán szellemi munkát végez, annak a megélhetési lehetősége a háború alatt a legmínimálisabbra csökkent. A szellemi munka, aminek eredménye és intenzivitása, minden népek haladottságának és egységes jólétének fokmérője szokott lenni, nálunk Magyarországon — a védelmi intézkedések gyarló volta miatt — annyira megbillent értékében, hogy az érette járó ellenszolgáltatás még az állati szükségletek fedezésére sem elegendő. A tiszteresre növekedett árakkal szemben, teljesen bénán és védelem nélkül áll az ország magva, a minden áldozatokban legelőjáró magyar középosztály. A szellemi munkának ilyen való értéktelenedése, annyira bizarr és tragikus, hogy maguk a nyomoruságban kínló intellektuálisok is csak félve és szégyenlősen mernek róla beszélni egészen úgy, mint valami lehetetlen dolgról, ami csak jött és egy-kettőre el kell tűnjön, mert ha nem, akkor beáll egy olyan csőd, amiről még a regényírók sem álmodtak soha: Az emberek lassan ráutálnak mindenre, amit eddig hittek, vallottak, tanítottak és megvetik azt, aki tisztességesen él, mert a tisztességben való megnyugvás, a lehetetlenséget és a nyomort fogja jelenteni.

A reprezentáns ur

A szűk és komisz pesti házakban minden emeleten akad egy ur, egy reprezentáns. Az ilyen: néha tanár, néha igazgató, néha ügyvéd, néha bíró, néha banktisztviselő. Egyszóval ur, akihez odajár a gyerekünk, vagy nála a pörünk, a váltónk, vagy olyan valaki, aki tévedésből naponként ugyanannyival károsíthatja meg az intézetét, amennyi egy egész intézetét fizetése a drágasági pótlékkal együtt. Az ilyen reprezentáns, ha egy házból lakik velünk, rendszeren köszönteni szoktuk. És tisztelettel. Az utóbbi pár sor ráfúj ugyan erre a tiszteletre, de azért még se távolítja el érzéseinket a reprezentáns urtól, legföljebb bizalmasabb lesz a tisztességtétel. Egészen olyan, mintha önmagunk előtt emelnék kalapot, amikor sikerült a zsebünkben öt koronát kiforgatni konyhára — teszem fel huszadikán.

Tegnap felkerestem egy ilyen reprezentáns urat a lakásán, ahol néhány igen jó szőnyeg szunnyadt a földön és egynéhány könyv is akadt az asztalokon. De a vázában már nem igen volt virág, mert azt már nem a háziasszony adja. A háziasszony csak a lakást adja, három perzsával, kilenc darab színesen kötött könyvvel, fűtéssel, villanyvilágítással, elő- és fürdőszobahasználattal havi száz koronáért. És ez, ahogy Pesten mondják: már egy jobb legénylakás, mert külön bejárat, előszoba, fürdőszoba satöbbi és valami maszszából még egy palma is van az ablakok között.

A reprezentáns ur, ahogy az rangjához illik, hűvösen fogadott és mindjárt az első kérdésünkre kijelentette, hogy ő egy nagy iparvállalat főtisztviselője és mint ilyen hater koronát fizetést huz és tisztességesen ki is jön a fizetéséből és így semmi felpanaszolni valója nincsen.

— Ennek igazán örülök — mondtam a reprezentáns urnak és megkérdeztem tőle, hogy hol szokott reggelizni, ebédelni és vacsorázni?

— Jobb helyeken — mondta ő — mert, tetszik tudni, ez már kötelező az én állásomban. Ebéd után és este elnézek egy kicsit a kávéházba, mert ez is szükséges, ott találkozom a főnökeimmel és ott beszélgetjük meg mindennapi dolgainkat.

— Nem drága ilyen jobb helyeken az étkezés?

— Ó dehogy is, ha az ember nem eszik idei libát és nem iszik drága borokat, ugyanahogy hét koronából kényelmesen meg lehet ebédelni és ugyanannyiból vacsorázni is.

— Igaza van, de amint látom, ön nagyon kényes a fehérneműjére.

— Ó, hogya, én mindennap tisztát váltok, tetszik tudni, ez nem is annyira finyasság, mint inkább kötelező az én állásomban.

Amíg a reprezentáns ur ezeket elmondta, én addig jegyeztem és pedig a következőket:

Egy kávé süteménnyel, borralalóval	1.— K
Az ebéd jobb helyen	7.— "
Az ebédutáni kávé	1.— "
A vacsora szintén jobb helyen	6.— "
A vacsorautáni kávé	1.— "
A mindennapi fehérnemű	1.— "
Villamos és cigaretta	2.— "
A lakás egy napra	3.33 "

Összesen napi 22.33 K

Miután elkészültem az összeadással, megkérdeztem még a reprezentáns urat, hogy jár-e színházba, szokott-e cipőt talpaltatni, meglátogatja-e néha a mamáját, más kalapot hord-e télen, mint nyáron, szokott-e néha bétég lenni, ad-e krajcárt a koldusnak, vásárolt-e valamiféle könyvet ebben az esztendőben? És miután ő mindegyikre igenel szíveskedett felelni, elébe tettem az összeadást és megkérdeztem tőle, ha már ennyi mindent szokott, akkor szíveskedjen azt is megmondani, hogy miből szokta? Mert a hater koronából, amit az intézettől kap, még az állati megélhetés se futja. És ha semmi egyebet nem csinál, csak eszik és alszik, már akkor is két korona 33 fillér deficitje van naponként.

A reprezentáns ur megnézte a tételeket, átfutotta az összeadást, aztán halkán és minden hűvösség nélkül kezdett beszélni:

Fájdalom, ez így van, de nem szeretném, ha az intézet megtudná, hogy én önnel beszéltem. Rólam ott azt hiszik, hogy vagyonos szülők gyermeke vagyok. A bizalom szempontjából ez nagyon fontos minálunk. Pedig kérem az az igazság, hogy engem senki se támogat, így azután csak a hónap elején járok az ugynevezett jobb helyekre, a hónap végét rendszeren átnyomorgom, sőt sokszor éhezek is, de ez nincs másképp. Aki boldogulni akar, aki előre akar menni, az mind így él nálunk.

Most még egy kérdést: Jó osztalékot fizettek önök az idén?

— Ó, hogya, háborus osztalékot.

— És tettek félre bevallott tartalékra is?

— Igen.

— És titkos, be nem vallott tartalékra?

A reprezentáns ur némi habozás után erre a kérdésre is igennel felelt.

Lacikonyhákban és másutt

Most már lássuk, hová járnak a reprezentáns urak a hónap vége felé, amikor nem telik már az ugynevezett jobb helyekre.

Az Adria-büffé belső, elbujt asztalai mellett jól vasalt urak üldögélnek déltájon és a legtöbb előtt ott pihen a sárga irat-táska is.

Megkérdelem a büffé vezetőjét, hogy kik ezek az urak és miért esznek étlap szerint, miért nem a szokványos büffé ebédet eszik, ami jóval olcsóbb az étlappal?

A büffé vezetője a következőket mondja:

Ezek az urak mind jobb hivatalnokok, ügyvédek, tisztviselők és éppen az ő kérésükre töröltük el a kártyát, mert nem bírták el a két korona 40 filléres ebédet. Így étlap szerint sokkal jobban kijönnek, esznek egy levest, egy főzeléket feltéttel, az csak egy korona 20 fillér.

Leülök az egyik ebédelő ur mellé, bemutatkozom neki és elmondom, mi dologba járok.

Az ebédelő ur kezében megáll a villa, figyelemmel hallgat és a következő, nem éppen meglepő dolgot mondja:

— Kérem, én nem mondhatok semmit, én már belebetegedtem a nyomorgásba, de be kell fogni a számat, háboru van.

— Mennyi az Ön fizetése?
— Háromszáz korona. Két gyermekem van. A háboru alatt felosztattam a háztartásomat és hazaküldtem a feleségemet a gyerekekkel együtt az anyósomhoz.

— Ad nekik valami támogatást?

— Igenis, 80 frtot havonként.

— És ön miből él?

— Ami ezen felül marad.

— Mi az ön végzettsége?

— Gimnáziumi érettségi.

— Hol lakik?

— A Nap-utcában.

— Mit fizet a lakásért?

— Tizennégy koronát egy hónapra.

— ...?

— Ágyra járok, kérem.

Az Alsóerdősor-utca egyik behajlásánál nagy fehér betűk ékeskednek az egyik ház fölött: itt étkezde.

Bemegyek az étkezdébe, tisztességesen terített asztalok, lebbencsleves, krumplifőzelék, aminek színét és ízét a paprika adja, bor nines és sör se.

Az asztalok mellett urak, hivatalnokok üldögélnek, akik minden ujonjött arc láttán szégyenlősen rezzennek össze. Az ablakok melletti asztalok függőnye mindenütt össze van gombostűzve.

— Leülök egy csinos, jól öltözött fiatal ember mellé. Kétszer egymásután eszik levest és amikor megszólítom, rjedtem dadog. Jó öt perc eltelik, amíg megértetem vele magam, akkor beszélni kezd, de olyan furcsán, hogy folyton biztatnom, kérnem kell, hogy ne sörj, mert észreveszik a többiek:

— Kérem, csak a nevemet ne tessék kiírni, megszakadna az édesanyám szíve, ha olvassná, hogy milyen helyzetben vagyok.

— Mi az ön végzettsége?

— Négy gimnázium és ipari szakiskola.

— Milyen állásban van most?

— Műszaki tisztviselő vagyok.

— Mennyi a fizetése?

— Oh kérem, csak most kerültem ki az iskolából, kezdő fizetésem van.

— Mennyi az?

— Száz korona.

— Támogatják hazulról?

— Mi szegények vagyunk, én a magam erejéből tanultam.

— Dohányos, iszik néha egy kis sört?

— Soha. Egyiket se próbáltam még eddig.

— Mennyit dolgozik?

— Héttől tizenkettőig — félkettőtől félnyolcig.

— Hol lakik?

— Azt nem mondhatom meg, szégyenlem megmondani.

— Hogy kapja a fizetését?

— Utólag.

— Hogy hívják a kenyéradóját?

— Teichner Ádám mulakatos.

Ime, egy pár példa, de van több is. Van több ezer és amerre csak jártam, kifözésektől kezdve a Margitszigetig, mindenütt, szégyenkezett, zokogott a nyomor: Az ügyvédek, bírák, tanárok, hivatalnokok nyomora. A Margitszigeten csak csupa sétálók járkáltak, a vendéglőkben alig lézengett egynéhány ember, azok is hazasiettek egy-kettőre, szégyeltek a többiek előtt jól vacsorázni és mulatni. Alkonytáján már csak a tejszarnokban volt vendég, de az, aztán igazán teli volt. A gögösen sétálók, meghunyászkodva bujtak össze és megtoldták a pesti nyaralást egy kis jóllakással is. Tejet vettek tizenötért és szinte fájó volt végignézni rajtuk. Csupa olyan emberek bujdogáltak ott egymás háta mögött, akik mind jobb polgári életet éltek azelőtt és rendszeren a terasszon szoktak vacsorázni. Rendszeren zajjal és vendégül látott barátokkal. Olyanok, akik azelőtt színházba jártak, premierekre, akiknek rajta volt a neve minden jótékonyági listán, akik szereplők voltak a társadalomban. Csupa olyanok, akikről én, az avatatlan, azt hittem, hogy vidékre költöztek, vagy meghaltak, azért lettek láthatatlanok. És most ezek, mind, mind itt ültek a tejszarnok szegényes asztalai mellett. Nem mertem köszönteni őket, úgy siettem el mellettük, szememre huzott kalappal, mintha valami heve-

nyén bekapart tömegsír mellett vitt volna el az utam, amiből felém mozogtak az ismerőseim karjai.

Éllen a magyar

Szomorú ut az, amit úgy tesz meg az ember, hogy kinyitja a szemét valamire és a fülét se dugja be semmivel. Az ilyen uton bőven lehet látni embereket, akik a mocskos ételes boltok kirakatai előtt ácsorognak és a garasaikat számolgatják. És látni olyanokat is, akik a könyves kirakatok előtt sóvárognak. Ezek talán a legislegszomorubbak mindannyi között. És hallani is lehet. A tanár ur azt panaszolja, hogy nem bír cipőt venni a gyerekeinek, a másik azon káromkodik, hogy 24 fillér egy pár kezelő tisztítása, a harmadik tenorhangu ur azon bizonykodik, hogy neki 36 forint havi fizetése van az operánál a karban . . . és ott az utcán az auzlagok előtt mindenkiből egyforma keserőséggel csattanik ki a panasz:

— Mi lesz velünk, mi lesz, ha ez tovább is így tart?

És megy, vánszorog, hömpölyög a sanyaruság, végig az utcán, végig a körutakon és az urak, a reprezentánsok, irigyszemekkel nézik a megvéhédtt cilinderes német kupléénekest, aki a Kossuth-nótát énekli és a zsebéből előszedett tányérral jár körül a kávéházak terrasszán.

Kossuth Lajos azt üzente

Hogy még egyszer ha elmente

Éllen a magyar . . .

A terrasz nevet; nevetnek a kisasszonyok és a kiváltságos urak is nevetnek, mind, mind, akik talán sohase jártak iskolába. És megáll a kávéház előtt a doktor ur is és a tanár ur is. A tanár urnak két pár facipő van a hóna alatt és számol. A tányérba hulló tizfilléreseket számolja. Egy forint kilencvenöt — mondja és látszik a képén, hogy most azon tűnődik, hogy hány kávéház is van Pesten? És mert a tanár ur szerény, hát azt számítja: ha az ember csak hetenként egyszer is énekli mindenütt, cilinderral a fején, hogy *Ellen a magyar*; mennyivel jobb és jövedelmezőbb mesterség az, mint fizikát tanítani és másodfoku egyenletet. És mikor így mindent összeszámolt, ijedten szedi maga alá a lábát, nehogy még kedvet kapjon efféle komizásra. És a többi szájtátó ur is mind-mind gondolkozva siet odébb és búsan huzgálja végig az aszfalton eddigi tisztos életének megcsufoltását . . .

Pilisi Lajos.